

V delu vsi tekmujemo

Naše ljudstvo se v celoti vključuje v delo za obnovo. Kot je že v času oborožene borbe sledilo pozivom našega maršala Tita, tako je njegova novoletna poslanica jugoslovanskim narodom zajela tudi vse primorsko ljudstvo in naša polnega odziva. Naše ljudstvo se namreč v celoti zaveda glavne naloge, ki jo je treba kot predpogoj izpolniti, če se hočemo izklopiti iz težav, v katere nas je privelo fašistično ropanje in uničevalna vojna. Zato je naše delovno ljudstvo zajel edinstveni delovni polet, tako da se skoraj že vse delovne naloge rešujejo v vseljudskem tekmovalnem duhu. Vsi v delu torej tekmujemo. Delavci in nameščenci državnega avtomobilskega podjetja v Divači so med drugim v svoji resoluciji Titu napisali: »V tekmovanju bomo uvedli največjo štednjo potrošnega materiala, izboljšali delovne metode itd.« Neštete mladinske resolucije govorijo o načrtih za letošnje tekmovanje v zvezi s setveno kampanjo ter z delom v drugih gospodarskih panogah. Vse to bo mladina izpolnila v tekmovalnem duhu; tekmovala bo brigada z brigado, vas z vasio, okraj z okrajem, vse bo tekmovalo, kdo bo več napredil, kdo bo dobil naše domovine, napredil za dobrobit našega ljudstva, za to, da se pri- za dobrobit ljudstva, za to, da se pri- ključi Primorska k Titovi Jugoslaviji.

Današnje delo ni več delo preteklosti, današnje delovno ljudstvo ni več ljudstvo preteklosti, ampak so množice, ki so izšle zmagovite iz osvobodilne borbe; danes to ljudstvo ne dela več za peščico izbrancev, temveč je to ljudstvo, ki ve, da dela zase. Zato vse tekmuje, zato delajo prostovoljno v nadurah, zato odstopajo cele dneve meze, zato izboljšujejo način dela, zato so iznajdljivi in po- štvalni, zato ljubijo delo. In po- štvalni vsemu temu so veliki rezultati, ki jih je naše ljudstvo že doseglo pri delu kljub težkim pogojem, v katerih se nahajamo.

In v tem si je naše ljudstvo za- dalo tudi cilj, ne samo doseči, ampak dvigniti predvojno produkcijo v vseh panogah gospodarstva. Naši rudarji hočejo biti dostojni svojih bratov v Sloveniji, ki so v svojem delu v pre- mogovnikih že dosegli 106,6 odstotka predvojne produkcije in s poštvo- valnim in iznajdljivim delom ne- umorno sledi temu vzgledu. Tako so posamezni idrijski rudarji že preko- račili predvojno normo za 53 odstot- kov, torej dajejo 53 odstotkov več produkta kot ostali rudarji, ki delajo pod istimi pogoji. Uspeh njihovega dela ni pripisovati samo povečanju telesnega napora, temveč predvsem sodelovanju duha. Ustvarili so nove načine, novo organizacijo dela, bolje pazijo na svoje stroje in svoje orodje ter štedijo z materialom. Slediti vzgle- du teh rudarjev se pravi stopati na pot udarniškega dela, stopati na pot, ki pelje k čimprejšnjemu dvigu do- sedanje produkcije.

Prav tako značilen je primer de- lavcev v Postojni. V razdobju petih tednov se je na postojnski žagi pro- izvodnja edinstveno dvignila. To žago so delavci sami najprej obno- vili, ker je bila popolnoma požgana od okupatorja. Od 15. januarja dalje pa so proizvodnjo spravili na 133,3 odstotka predvojne proizvodnje, pri čemer pa je treba upoštevati še dej- stvo, da je sedaj zaposlenih samo 74 odstotkov predvojnega števila de- lavstva. Tako je bila torej presežena predvojna norma za 81 odstotkov. To so delavci dosegli z boljšo organiz- acijo dela: žagar in njegov pomočnik izmenjata rezila izven časa obrato- vanja, tako da je celotni čas izkori- ščen za proizvodnjo. Z istim napo- rom proizvajajo torej vsak delavec 81 odstotkov več, kot je proizvajal po- prej. In tak način dela je zajel sko- raj že vse panoge gospodarstva. V kmetijstvu ustvarja mladina delovne brigade, ki bodo tekmovala med se- boj, katera bo v delu bolj iznajdljiva, bolj poštvalna, katera bo napravila več delovnih ur na polju. Tekmovali bodo nameščenci v podjetjih in ura- dih, kdo bo več prišedel, tekmovali bodo v delovni disciplini, kakor tek-

Kjer so naše žrtve, tam so naše meje

Vojko je bil pravi sin svojega naroda, zato je izbral pot borbe, pot junaških dejanj, pot požrtvovanj,

Preteklo nedeljo je na Primor- skem nekaj desetstisočglava množica proslavila spomin narodnega heroja Janka Premrla-Vojka, junaka po če- gar stopinjah je stopala v boj vsa množica tistih nesebičnih junakov in junakinj, ki so že v pretem trenutku vseljudskega klica na vstajo vedeli, da je mogoče razbiti fašizem in pri- vesti ljudske množice do oblasti ter jim omogočiti združitev z narodi Ju- goslavije le na osnovi najpoštvalne- nejše borbe. Prav v nedeljo je Pri- morska pokazala, kdo je njen Vojko. Vojko ni namreč samo sin zavedne protifašistične družine, ni samo sin ponosne Sentviške vasi, ampak da

je sin vse Julijske krajine, simbol njene borbe, njenega požrtvovanja in njenega hotenja. Zato tudi niti 1943. leta, ko je Vojkova kri pordila našo zemljo in je bil strel njegov borbeni polet, niti sedaj po treh letih, ko obuja spomin na svojega sina heroja, primorsko ljudstvo ni bilo v svojem žalovanju potrto, ampak je prav ob njegovi veliki žrtvi in edinstvenem vzgledu zbralo novih borbenih sil, novega borbenega in delovnega po- leta.

Spomin na Vojka zato v nedeljo ni bil spomin samo nekaterih in samo na Vojka kot poedinca. Ta dan je dejansko občutila vsa Primorska ne-

kaj silnega, nekaj velikega in kdor ni bil med nad osemdesetstisočglavo množico, ki se je zgrnila v Vipavo in St. Vid, je v domačem kraju na pre- prostem pa občutenem mitingu obudil spomin na našo borbo in naše žrtve, na Vojka. In vse te silne množice so se ta dan spomnile vseh naših Vojkov, Iztočkov, Stjenk, herojskih mater in edinstvene borbene mladine. Zato so bile tembolj občutene besede, ki jih je izpregovoril ob pričetku slavnosti Vipavčan v imenu vipav- skega ljudstva, ko je naglasil, da še danes vsa Primorska ob Vojkovem zgledu zbira novih borbenih in delov- nih sil, da pribori našemu delovnemu ljudstvu to, za kar so se naši partiza- ni borili in za kar so dali največ kar more dati junak: svojo kri. In tudi odlikovanje Narodnega heroja, kate- rega je v imenu vlade FLRJ izročil poveljnik IV. armije, generalni po- ročnik Lekić Danilo očetu, ni bilo samo odlikovanje, ki ga je zaslužil naš Vojko, ni bilo samo odlikovanje družini, ki nam je junaka rodila in ga vzgojila, ampak je bilo odliko- vanje izročeno ljudstvu, ki se je bo- rilo in izgnalo fašističnega sovraga. Saj je bil Vojko eden izmed tistih sinov, ki so dali vse za pravo ljud- sko Jugoslavijo. Bil je sin Julijske krajine, bil je ena izmed neštetilnih žrtve, žrtve, ki jih je ta kos naše preizkušene zemlje doprinesel v bor- bi za to, da bo priključena ta dežela k Jugoslaviji. In prav zato, ker je ljudstvo Julijske krajine dalo vse od sebe, je postalo ljudstvo — heroj in s odlikovanjem svojega sina heroja bilo samo odlikovano. Torej so bile odlikovane vse naše matere, vsi naši borci, vsi naši antifašisti, ki so sledili vseljudskemu klicu: »Razbijmo faši- zem!«

In tega so se zavedli vsi deset- tisoči, ki so prisostvovali izročitvi od- likovanja na letališču pri Vipavi. Kar nehote so dvignili zastave, vsem so zatrepale ustne in zaiskrile oči, ko je generalni poročnik Lekić med dru- gim dejal: »Dragi oče, bodite ponos- ni, da boste lahko nosili na prsih odlikovanje svojega sina, odlikova- nje, ki krasi prsi našega največjega sina, maršala Tita.« In ko je govoril nadalje o primorskem ljudstvu, je med drugim poudaril: »Mi smo pre- pričani, da bo zmagalo našelo pravi- ce, našelo poštenja, našelo razuma. Nekaj vemo: za to ljudstvo je pra- vična samo priključitev Primorske k Jugoslaviji, je pošteno samo upošte- vanje krvave samoodločbe teh ljud- skih množic, vse drugo je nepravilno in se upira razumu. Za to govore žrtve, za to govore grobovi, za to go- vore požgani domovi, za to govori Vojko.«

Na zadnjem povratku v domačo vas so spremili Vojkovo truplo vsi ti tisoči, med katerimi so bili Voj- kovi soborci in zastopniki ljudske ob- lasti ter antifašističnih organizacij ter četa JA. Spremili so ga torej za- stopniki tiste oblasti, katero je Voj- ko v borbi koval, tiste armade, ki je zrasla prav iz borbe takih junakov kot je Vojko, spremile so ga vse tiste silne množice, ki so klicale Vojke, Stjenke in Iztoke, da stopijo v borbo proti fašizmu in da pribore temu ljudstvu pravico, da postavi na mejah svoje dežele mejnike prave države- delovnih množic, matere Jugoslavije.

V domači vasi je sprejela Vojko- vo truplo delegacija vaščanov, je sprejela ogromna množica, je sprejela vas, okrašena kot še nikdar. Na po- kopalnišču pa mu je v slovo sprego- voril najprej njegov soborec Branko Babič, član Glavnega odbora SIAU, nato pa še njegov bojni tovariš Albert Jakopič-Kajtimir. Tudi ta dva sta govorila tako, kakor bi spregovoril slednji izmed nas. Babič je med dru- gim dejal: »Dragi Vojko, bila sva enih misli in imela vsa enake cilje. Zato se mi je zdelo ob najinem prvem srečanju, kakor da se poznavata že od

nekadaj. In kadar si govoril, se mi je zdelo, da govori preko tvojih ust srce vse Primorske, ki se je dvignila v vrstah OF. Bil si pravi sin svojega naroda. Zato si izbral pot borbe, pot junaških dejanj, pot požrtvovanja za svobodo svojega naroda. Bil si prvi komandant prve primorske brigade. Toda nisi imel te sreče, da bi to svojo nalogo tudi dovršil, kajli prav v času imenovanja si omahnil in podlegel.

Vsa Primorska je žalovala za te- boj, toda nikogar ni potrla. Prav iz tvoje žrtve je ljudstvo zbralo novih sil in krenilo po tvoji poti, sledilo tvojemu vzgledu in to vse ljudstvo, ki se ni ustrašilo žrtve. Zato so pri- šli dnevi veselja; pregnali smo faši- ziste in priborili Primorski svobodo. Toda danes so na delu še sile, ki skušajo odrekati to, za kar so podali tisoči in tisoči in za kar si omahnil tudi ti. Toda tu je ljudstvo, polno tvojega borbenega vzgleda, ljudstvo, ki se bori in dela in ki stopa tudi v vseh teh dneh po tvoji poti v borbo in daje poslednje žrtve, da do- sežemo to, za kar si ti padel.«

Enako se je poslovil tudi tovariš Kajtimir, ki je med drugim približno takole spregovoril Vojku: »Zahvalju- jem se ti za velike nauke, ki si mi jih dal ob prvem prihodu na Primor- sko. Bil si velik, močan, zdrav, bil si pravi partizan. Podnevi si nas učil, ponoči pa smo hodili na akcije. Mesec dni smo bili skupaj. Toda prišel je tisti nesrečni dan, ko so te prinesli. In takrat, ko smo stali solzni ob tvoji strani, si nas nagovoril: Toda za kaj ste žalostni? Jaz sem samo izršelval nauk velikega Stalina: oficir ne sme od vojaka zahtevati ničesar, kar sam ne naredil. In jaz sem to delal. Če sem bil ranjen in če bom umrl, sem s tem izvršil samo svojo dolžnost.

Taka je bila tvoja pot; po tej poti so šli naši junaki, po tej poti je šlo vse primorsko ljudstvo.«

In ko so tam za pokopališčem od- jeknile salve, se je zazdelo, da je bil to krik tistega borbenega duha Pri- morske, ki ga je pravo Vojkova žrtve tako silno razgibala, krik, da ne sme in ne more ljudstvo, ki je dalo take žrtve v borbi za svojo osvoboditev ostati na pol poti, ali pa se pustiti celo od sovražnikov ljudstva oropati in dovoliti, da bi kdor koli oneštatil zemljo, ki je napojena s krejo ljud- skih junakov.

In ko so združeni pevske zbori zapeli pesem o svobodi pred ljudsko šolo, ki jo danes krasi spominska plošča Vojku, se je zdelo, kakor da je to pesem, ki jo v tem trenutku poje vse primorsko ljudstvo, pesem, ki more tako prosto oriti prav zaradi tega, ker so ljudski junaki dali svojo kri. Pred ploščo je spregovoril nato France Berik, predsednik PNOO-ja, približno takole: »Odkrivamo spo- minske plošče Vojku, ki naj prča še poznim rodovom, v kateri vasi se je rodil heroj Vojko.

Spominjamo se ga, ker se je med prvimi boril in žrtvoval. Spominjamo se ga, ker ga je odlikovala ljubezen do lastne zemlje in ljudstva, ker je bil pripravljen na boj in na žrtve, ker je postal simbol našega ljudstva. In prav on je dokaz, da smo, čeprav majhni po številu, žilavi, močni in silni po borbi za osvoboditev. Vojkov mladostni ogenj je čul klic Osvobo- dilne fronte in klic naroda. Ni se hotel boriti v krivični italijanski voj- ski, ampak je šel v hoste. Do tedaj je bil preprost fant, v tem trenutku pa je postal junak. Vojko je s svoji- mi borci prižgal primorskemu ljud- stvu nov up. Dal je vzgled, kako se je treba upreti, boriti in žrtvovati. Zapustil pa nam je tudi oporoko, da ne smemo omagati, dokler ne bomo naših ciljev dosegli.

Zato je Vojkov duh vedno z na- šimi borci; dal nam je poguma v borbi, novih sil v žrtvovanju, bil je

(Nadaljevanje na 2.strani)

Protestiramo proti takemu postopanju zavezniške policije

V petek, 22. februarja, je prispel s svojim avtomobilom v Trst tovariš Dušan Fortić, član našega uredništva, ki je odšel v cono A kot novinar. Dne 23. februarja se je ustavil z avtomobilom tudi v ulici Carducci 6, kjer se nahajajo pro- stori PNOO-ja. Avtomobil, ki ga je pustil pred poslopjem, pa mu je tamošnja policija odpeljala. Ko je tovariš Fortić odšel na policijo z zahtevo, da mu takoj vrnejo avtomobil, so ga tam pridržali in do danes se še ni vrnil.

V zvezi s to nesramno aretacijo, ki nas precej spomi- nja na fašističen postopek, je glasilo tržaške reakcije »Voce libera« objavilo vest, da je policija zaplenila pred poslopjem PNOO-ja avtomobil znamke »Fiat 1500«, s pomočjo kate- rega so neznanci odpeljali v ulici Miramare dva slovenska civilista.

Ta dogodek pomeni brez nadaljnega nov člen v verigi nasilja, ki ga vrši zavezniška policija v službi italijanske reakcije proti Slovincem v Julijski Krajini. Brez nadaljnega pomeni ta nesramni postopek oviranje izvrševanja novinar- ske službe, ki ga prav na fašistični način zavija reakcija v nekako zvezo z dogodkom v ulici Miramare, kjer naj bi bila ugrabljen dva slovenska belogardista, za katera pa policija ne ve niti imena. Seveda je to prav v stilu postop- panja v coni A, kjer prepovedujejo slovenski tisk, kjer za- pirajo protifašistične slovenske učitelje in profesorje in kjer končno tudi najdejo kleveto zato, da lahko zapro urednika slovenskega tednika, ki izhaja celo izven področja ZVU pri upravljanju njegove novinarske službe.

Vsekakor se zavezniška policija ne zanima za tista dva neznanca, ki naj bi bila odpeljana iz ulice Mira- mare, ampak skuša preprečiti, da bi naše časopisje pisalo o zločinih, ki jih vrši zavezniška policija nad našimi slavo- loki v coni A, nad antifašisti v coni A, skuša s tem, da za-pira naše novinarje, onemogočiti, da bi prišel v svet glas, da je prav zavezniška policija danes nosilec novega faši- stičnega terorja nad našim ljudstvom v coni A.

Tem potom najodločneje protestiramo proti temu, da se krati svoboda našemu novinarju, in zahtevamo, da ga zavezniška policija takoj izpusti na svobodo, ker bomo drugače smatrali to nesramno dejanje za najpodlejši način oviranja svobode tiska in svobode propagande, za katero se prav gospodje onstran demarkacijske črte tako krčevito bore. Prav aretacija našega urednika pa jasno kaže, da so oni daleč od tega, da bi se borili in ščitili pravico in resnico, ampak se bore in ščitijo belogardistično in fašistično prop- agando ter izvajajo nasilje nad tistimi, v katerih vidijo glasnike ljudstva, poročevalce pravice.

Naše množice ogorčeno protestirajo proti temu, da bi zavezniška policija onemogočala obveščanje ljudstva v coni B o tem, kaj se dogaja z našim ljudstvom v coni A. Zato ponovno zahtevamo, da zavezniška policija takoj izpusti na svobodo našega urednika in protestiramo proti takemu postopanju.

Uredništvo »Primorske borbe«.

mujejo delavci v tovarnah in rudni- kih. To je ena največjih vseljudskih manifestacij za priključitev naše de- žele k Jugoslaviji. Tako pojmuje naše delovno ljudstvo prvomajsko tekmo- vanje, ki mora v celoti izrabiti de- lovni polet naših množic in se mora potem izražati v vsestranskem pove- zanju proizvodnje.

Seveda pa bo ta dvig proizvodnje mogoče ugotoviti le, če bodo naši kmetje, delavci in nameščenci in vse

množične organizacije v tem času z diagrami na stenčastih in z dobro mi- stitiko sledili uspehom tekmovanja. To ljudsko delo je mogoče sveto pri- kazati le, če nam bodo poročali, da bo delo naših ljudi objavljeno v časo- pisju, kajli vsaka vest o iznajdljivosti posameznikov, o uspehih tekmovanja bo zanimala druge, ki nikakor nočejo zaostajati in od vsega tega je tudi odvisen končni uspeh naših delovnih naporov.

Proslavili smo 28. obletnico ustanovitve Rdeče armade

Dva velika dogodka je pretekli teden proslavila Primorska. Praznovala je obletnico obstoja prve ljudske armade, armade, ki je bila porojena iz ljudske borbe zato, da štiti ljudstvo, njegovo delo, dobrine, sovjetsko domovino in da pomaga svetu zagotoviti splošni mir, da zatre v kali sleherni uničevalni poizkus imperialističnih sil, ki ima namen zasužnjiti sovjetsko ljudstvo. V istem času pa se je spomnila Primorska svoje borbe, svojih junakov Istokov, Stjenk in Vojkov, na dan tretje obletnice smrti svojega narodnega heroja Vojka, prvega heroja, ki ga je rodila vseh ljudska vstaja in pravična borba za osvoboditev primorskega ljudstva.

Ta dva dogodka sta povsem sorodna; oba sta namreč plod ljudskih naporov v borbi za znano prave ljudske demokracije. Idrja, Postojna, Ajdovščina itd. so praznovali obletnico velikega dne, ko so uspeli napori sovjetskega ljudstva sestaviti iz odredov Rdeče garde in revolucionarnih vojaških enot Rdečo armado, ki je zadobila nalogo, težko in veliko nalogo, da zaščiti pridobitve velike revolucije.

Zakaj slavi Primorska ta dan? Zato, ker so tudi naše množice, kakor sovjetsko ljudstvo na lastnih prsih gradile ljudsko armado, ki je postala neomajni čuvár domovine in branilec mirne graditve ljudske bodočnosti. Na primorski zemlji sta zrasla dva junaška korpusa Jugoslovanske armade, IX. in VII. korpus, ki sta plod edinstvene žilave, vseh ljudske borbe proti tujim gospodarjem. Zato je tudi ta armada, kakor Rdeča armada ljudska vojska, ki ima en sam namen, varovanje in utrjevanje ljudskih interesov. In zaradi te lesne povezave, ki korenini globoko v ljudski zavesti naših množic, se jo porodilo po vsej Primorski praznovanje listega velikega dne, ko so boreče sovjetske množice uspeli ustvariti svojo edinstveno armado.

Na vseh praznovanjih so zastopniki antifašističnih organizacij prikazali ljudski manifestantom pomen proslave obletnice ustanovitve Rdeče armade, prosvetna društva, igralske skupine, pevski zbori pa so uprizorili cel niz iger in zapeli vrsto pesmi v čas veliki bratski armadi, pesmi, ki so se rodile že v času naše osvobodilne borbe in ki ne pomenijo samo veličastno slavljenje Rdeče armade, ampak tudi vseh ljudsko manifestacij bratstva naprednih množic, ki stoje v borbi proti ljudskim škodljivcem.

Praznovati dan ustanovitve Rdeče armade se torej pravi praznovati dan, ko so bili dati prvi silni pogoji za ustvaritev svetovnega mira, za kovanje vzajemnega bratstva med narodi, za gojenje zaupanja med narodi vseh

dežel, se pravi proslavljali vojsko, vojsko novega tipa, ki ni ustvarjena zato, da na bajonetih vnaša v tuje dežele voljo imperialističnih mogotcev, ampak da brani prav pred takimi hordami deželo svojega ljudstva.

Praznovati dan ustanovitve Rdeče armade, se pravi praznovati dan sovjetskega ljudstva, saj je prav Rdeča armada otrok velike oktobrske revolucije, otrok velikega dela ljudskih množic. Zato se pravi proslavljati ljudsko armado, proslavljati tudi njeno borbena zaledje, ki je edino možno v pravih ljudsko-demokratskih državah, zaledje, ki je največji garant, da ljudska armada ni in ne bo nikdar premagana, da je Rdeča armada nepremagljiva.

In prav Primorska je, ki ji skušajo razne imperialistične sile vzeti to, kar si je v štiriletni krvavi borbi z največjimi napori in postrževanjem skovala, to je zaščitnico pridobitve te borbe, Jugoslovansko armado. Zato so zločinski imperialisti najprej intrigirali proti naši armadi, Jugoslovanski armadi, armadi, ki se ni rodila samo v Kordunu, Liku, Srbiji, Hrvaški, na Dolenjskem in Slajskem, ampak tudi na Primorskem in so ti reakcionarji v svojem zločinskem početju uspeli, da je ta armada, armada miru, zapustila zemljo, ki si jo je naše ljudstvo samo osvobodilo, da je zapustila Trst in Gorico, srca naše Primorske in da je potem svetovna reakcija v teh krajih vgnedila izdajalce vseh barv in odtenkov, ki skušajo s svojim protiljudskim delovanjem ponovno oslepariti Primorsko za njeno borbo in njene žrtve, za njeno domovino. Prav zato nam daje junaški borbni vzgled Rdeča armada in sovjetsko ljudstvo, ki je prekaljeno v obrambi domovine, in je v borbi proti intervencionistični praksi imperialistov pokazalo, kako je treba braniti domovino ljudstva, kako je treba braniti vse, kar si ljudstvo s svojo krovjo pribori. Poleg tega je Rdeča armada prekaljena v borbi proti nemškemu in japonskemu fašističnemu imperializmu odnesla največji delež, da so bili uničeni največji sovražniki človeštva, nemški fašizem in japonski imperilizem in tako postala last in največja pridobitev vsega naprednega sveta, vsega svobodoljubnega človeštva. Torej iz velikih dejanj Rdeče armade izvira tudi ljubezen naprednega človeštva do nje, izvira ljubezen slednjega poštenega Primorca, ki s ponosom izgovarja ime nepremagljive Rdeče armade. Zato naše ljudstvo proslavlja in slavi Rdečo armado in ji vzklika: Živela Rdeča armada, živel nepremagljiva ljudska armada! Živel genialni vojskovodja, vrhovni poveljnik Rdeče armade, generalisim Stalin!

(Nadaljevanje s 1. strani)

Z nami, ko smo vkorakali v Trst in Gorico. In če bi mogel Vojko danes govoriti iz groba, bi nam dejal, da bi prav rad še enkrat umrl, za to, za kar je že enkrat. Prav zato smo tudi mi dolžni, da se borimo; sile, ko bo v poslednji vasi zadnji deloven človek sam svoj gospod, bomo lahko rekli, da smo dovršili svojo nalogo.

Besede tovariša Bevka so vzbudile v desetstisočglavi množici en sam spontan klic, ki pa je zatrepal na ustinah slednjega: Naprej v borbo za to, za kar se je Vojko boril in za kar je Vojko padel. In kakor, da se ji vrača sin, je pogledala Vojkova mati delegacijo Vojkovih soborov, ki so ji prinašali v dar veliko Vojkovo sliko. To so bili kratki trenutki, ko je mati sprejemala iz rok junakov, ki so bili v hosti dnevno s Vojkom skupaj, sinovo sliko, toda bili so trenutki, ki jih lahko doživlja samo ljudstvo, ki ve, zakaj se je borilo, in mati, ki ve, zakaj je njen sin padel.

Za tem pa je Vojkov soborec izročil posebni delegaciji tudi žaro, napolnjeno s prstjo z Vojkovega groba, žaro, ki jo pošilja primorsko ljudstvo svojemu prvemu borcu, prvemu heroju, Titu. Ta zemlja, ki je rodila junake, zemlja, za katero se je borilo vse primorsko ljudstvo, je slovenska, je jugoslovanska, je Titova, zato, ker tako hoče ljudstvo, ki se je za njeno osvoboditev borilo. Vojkov soborec je pri izročanju med drugim naglasil sledeče: »Izročam vam žaro, ki je napolnjena s primorsko zemljo; za to zemljo smo se borili in žrtvovali. Ponesite jo Titu in mu izrazite našo željo, da se priključi Julijska krajina k Jugoslaviji.«

Vojko pa se ni boril samo za svobodo slovenskega človeka v Julijski krajini, ampak je bil eden izmed prvih, ki je vedel, da samo borbena bratstvo Slovencev in Italijanov v Julijski krajini more zagotoviti tej deželi uspešno obrambo pred imperialističnim upadanjem. Zato se v nedeljo niso spominjali Vojka samo Slovenci, ampak tudi antifašistični Italijani, ki dobro vedo, da je Vojko tudi njihov heroj, heroj naše skupne borbe. V imenu Italijanov mu je zato spregovoril v St. Vidu pred spominsko ploščo Lavrentij Eugen: »Vojko je bil eden prvih organizatorjev partizanstva v Julijski krajini. On je mrtev, toda dvignili so se drugi, dvignili so se Slovenci in Italijani, dvignili vedno številnejši in močnejši. Mnogi od teh so dali, kakor Vojko svoja življenja. In danes je še kos Julijske krajine, kjer za ljudstvo ni svobode. Toda to ljudstvo zahteva, se bori, da doseže to, za kar je padel tudi Vojko, da se priključi celotna Julijska krajina s Trstom k Titovi Jugoslaviji. Vojko ne pripada samo družini, ne pripada samo Vipavski dolini, ampak ljudstvu Julijske krajine, vseh Tržačanom. In to ljudstvo je danes bolj kot kdaj koli pripravljeno, da se bori, da osvobodi Julijsko krajino in da uniči ostanke fašizma. In v tej svoji borbi zahteva naše ljudstvo, da fašisti Italijani in Slovenci prejmejo kazni, ki je pisana po ljudskih postavitvah za izdajalce in zločince in da umaknejo vsi protiljudski rovarji svoje krvave roke od te zemlje. Zato v teh dneh Julijske krajine in Trst zahtevata upoštevanje atlantske karte in da se izvrši takoj odločitev v Julijski krajini, ka-

V con A že kar javno podpira zavezniška uprava in njeni organi fašiste, izdajalce in zločince

Predsedstvo PNOO za Slovensko Primorje in Trst je na svoji seji 15. t. m. obravnavalo problem višjih in nižjih srednjih šol ter sklenilo v zvezi s trodnevno protestno stavko dijaštva v Trstu in Gorici ter številnimi pozivi roditeljev in dijakov, kakor tudi izjavo polkovnika Smutsa o primeru Srečka Barage poslati vojaški upravi protest. To pa pred vsem zato, ker ZVU ni prav nič upoštevala prošnje dijaštva, ki so jo predložili v zvezi z odstranitvijo prof. Barage z njegovega službenega mesta. Kot kolaboracionist in vojni zločinec, ki je v sodelovanju z okupatorji zakrivil internacije in smrt mnogih ljudi in tudi sam sodeloval pri mučenju posameznih borec za svobodo, nikakor ne spada na mesto javnega uradnika, še prav posebno pa ne za vzgojitelja slovenske mladine.

Zaradi tega kot najvišji voljeni predstavnik ljudstva Julijske krajine najodločneje obojamo neuvidevnost in nerazumevanje zahtev slovenskega prebivalstva s strani ZVU ter v imenu tega prebivalstva ugotovljamo:

1. da smatramo kršenje kulturne avtonomije, če Slovencev v con A vsiljujejo učitelje ter učne načrte po vidikih, ki so v polnem nasprotju z zahtevami in voljo slovenskih staršev in vsega slovenskega naroda;

2. da smatramo za žalitev vseh Slovencev in za izsiljevanje, ako grejo v ukinitvijo šol, ko dijaštvo v sporozumu s starši utemeljeno protestira proti temu, da mladino poučujejo ljudje, ki so bili še nedavno sodelavci Nemcev ter širitelji naci-fašistične miselnosti v slovenskih šolah;

3. da moramo končno smatrati za namerno izzivanje vseh onih, ki so se borili proti fašizmu, ako bi ZVU Srečka Barago še nadalje zadržala na njegovem položaju, ker postaja s tem jasno, da ZVU ne stremi za tem, da bi dosegla pomirjenje duhov na ozemlju Julijske krajine, temveč da se v še večji meri razplamtijo medsebojna nasprotstva.

Nadalje je predsedstvo PNOO razpravljalo o stanju gozdov v con A, kjer je gozdarstvo malone uničeno, pri čemer zadene vojaško upravo velika odgovornost, ker ni hotela reševati tega vprašanja v sodelovanju z ljudstvom. V posebni spomenici, naslovljeni vojaški upravi, navaja predsedstvo PNOO vso škodo, ki je bila doslej prizadeta gozdarstvu v con A. PNOO zahteva obnovo gozdarskih uradov v taki obliki, da bodo sposobni reševati vse pereče probleme gozdarstva. Ti uradi ne smejo biti pod vodstvom civilne policije za Julijsko krajino, temveč pod vodstvom narodno osvobodilnih odborov. Obenem se mora vse uradništvo gozdarskih uradov očistiti fašistov in kolaboracionistov. Vodstvo uradov naj se poveri predvsem slovenskim gozdarskim strokovnjakom iz Julijske krajine, ker se nahajajo vsi gozdovi na strnjemem slovenskem narodnostnem ozemlju.

Poleg omenjenih spomenic je predsedstvo PNOO izdelalo še spomenico o stanju kmetijstva, ki ga je fašizem načrtno uničeval, okupator pa popolnoma uničil. V spomenici so navedeni točni predlogi za rešitev problema kmetijstva. PNOO zahteva ustanovitev posebnega odbora iz predstavnikov kmetov in kmečkih organizacij, ki naj prevzame posle in premoženje dosedanjih fašističnih kmetijskih organizacij, ki so bile ustanovljene na

podlagi fašističnih zakonov in ki so služile edino interesom posameznih veleposestnikov.

IZ teh ugotovitev in protestov PNOO kot najvišjega voljenega predstavnika ljudstva Julijske krajine je razvidno, da se ZVU prav malo ali nič ne zanima za kulturno-prosvetne in gospodarske potrebe ter želje primorskega ljudstva in mu v mnogih primerih še nasprotuje.

Na drugi strani pa ugotavljamo, da naši zavezniški, s katerimi smo se skupno borili za uničenje fašizma, danes že kar javno podpirajo prav iste fašiste, ki divjajo po con A in strahujejo naše zavezno ljudstvo. Prav ti zavezniški, katerim so naši borci reševali ponesrečene letalce in jih vodili skozi sovražne zasede in ofenzive v zbirne baze, od koder so se vrnili v svoje edinice, prav ti zavezniški danes zapirajo protifašistične borec. V vrstah fašistične policije vzdržujejo najslabše fašistične elemente, ki izrabljajo uniformo in zakon zato, da terorizirajo, ovajajo, zapirajo in prepeajo poštene slovenske ljudi, ki hočejo samo svobodno živeti v Titovi Jugoslaviji.

Po vseh mestih in vaseh Julijske krajine se ljudstvo s slavalok, napisi, zastavami in venci pripravlja na sprejem mednarodne komisije, ki naj vidi, koliko je tu trpelo ljudstvo pod terorjem italijanskega imperializma in krvavelo za svojo osvoboditev. Zavezniška vojska in civilna policija pa te priprave načrtno ovirata in izvajata na ljudstvo vedno večji pritisk.

BRITANSKA ARMADA:
POLJSKI ZBOR GEN.
ANDERS

»Svoboda« v con A: lov fašistov in izdajalcev na poštene protifašiste.

Evo, še en primer zavezniškega nasilja nad našim ljudstvom

Zavezniška vojaška uprava v Sežani je 7. februarja poklicala predstavnike ljudske oblasti in političnih organizacij na razgovor v svoje urade. Zavezniški so jim očitali, da organizirajo množične demonstracije in priprave za sprejem mednarodne razmejilne komisije. Zavezniški so kljub temu, da očitki niso bili niti najmanj upravičeni, zahtevali od ljudskih predstavnikov, da takej prekinijo z vsemi pripravami, kar bi — po njihovem mnenju — lahko delali le s privolitvijo ZVU. Obenem so jim zagrozili, da bodo v nasprotnem slučaju proti njim policijsko postopali in jih prisilno izselili iz pisarniških prostorov.

22. februarja popoldne se je na sejo Okrajnega odbora SIAU za Sežano javil nek kapetan, namestnik guvernerja Schmida, z odredbo, naj se ves odbor SIAU in Okrajni NOO za Sežano 23. februarja do 11. ure izselita iz svojih uradov. Zahtevo je utemeljil s tem, da iste potrebujejo za nastanitev vojaštva. Zahteval je tudi, da morajo uradi ostati opremljeni s pohištvo. Kljub temu, da so mu ljudski predstavniki tolmočili, da so ta poslopja privatna, da je v vasi mnogo praznih poslopij in da je pohištvo teh uradov zasebna last, ni hotel odstopiti od svojih zahtev. Končno je neglede na to, da organizaciji nista še dobili drugih prostorov, dal do 12. ure rok za izpraznitev uradov.

Vest se je hitro raznesla po vsem okraju. Ljudstvo, ogorčeno in razžaljeno po ponovni krivici od strani zavezniške oblasti, se je spontano pričelo zbirati za demonstracijo. Ljudje so se med seboj vpraševali, mar je bila borba ob strani zavezniškov proti naci-fašizmu zaman, kaj neki bodo zavezniški od svojih soborov še zahtevali?

Dolge povorke delavcev in kmetov, žena in mladine iz bližnjih in najoddaljenejših vasi okraja so včeraj popoldan prihajale v Sežano. Nešteto transparentov je pričalo o krivicah, ki se gode temu izžupanemu in izpropanemu ljudstvu. Vsi so kakor en mož dokazali, da so pripravljeni čuvati z vsemi močmi s krvjo priborjene pravice.

Krenili so iz živinskega trga, po glavni cesti proti poslopju ZVU. Mimo grede so opazili člane odbora SIAU in Okrajnega NOO, ki so iz uradov iznašali pohištvo. Ogorčeno in razburjeno zaradi takega postopanja z ljudskimi predstavniki je ljudstvo pohitelo k njim in jih pregovorilo, da so delo opustili.

Ta policija zažiga in podira slavaloke, ki jih ljudstvo s tako ljubeznijo postavlja, trgajo zastave in slike našega voditelja maršala Tita, brišejo slovenske in italijanske napise, ki izražajo željo prebivalstva, da pripadejo k Jugoslaviji.

Podivjani policisti plenijo slovenske in italijanske zastave s peterokrako zvezdo, zapirajo ljudi, ki postavljajo slavaloke in pišejo napise po hišah. Iz obrtnih in trgovskih lokalov sнемajo table s slovenskimi besedili in imeni.

S temi dejanji hočejo nstrahovati naše ljudstvo da bi prenehalo s pravicami za sprejem komisije, hočejo doseči to, da bi vasi in mesta izgubila videz slovenskih naselij in tako preprečiti medzavezniški komisiji, da bi dobila resnično sliko oziroma stanje Julijske krajine.

V potrditev gori navedenega navajamo enega od mnogih primerov, ki pa vsi kažejo, da našega ljudstva tudi s terorjem ne bodo ustirali, saj je vzdržalo 27 let zatiranja.

Dne 29. t. m. pred polnočjo so prišli policisti z motornim vozilom v vas Sepulje in se ustavili pred krasnim slavalokom. Izstopila sta dva in začela slavalok. Vaščani so takoj prihiteli k slavaloku, policisti pa so jo hitro odkurili proti Sežani. Postavili so nov, še lepši slavalok in postavili stražo, ker hočejo dostojno sprejeti komisijo in ji povedati, da hočemo k Jugoslaviji.

»Svoboda« v con A: lov fašistov in izdajalcev na poštene protifašiste.

vieč itd. Množice niso uspeli pomiriti niti policisti.

Medtem, ko je ljudstvo odločno vztrajalo v svojih zahtevah, je delegacija odšla do g. guvernerja in mu predložila težnje in zahteve prebivalstva okraja. Demonstrantje so venomer vzklikali jugoslovanskim ljudskim voditeljem in prepevali partizanske pesmi.

Toda ob 12. uri je nastopila policija in zahtevala od ljudskih predstavnikov takojšnjo izselitev. Ko je množica za to izvedela, se je razburjena podala pred poslopje Okrajnega NOO in SIAU ter odločno zahtevala, naj se ljudski predstavniki pustita v svojih prostorih. Policija, ne samo, da ni niti v najmanjši meri pristala na zahteve ljudstva, je surovo pričela razganjati in s pendreki pretepali ljudi, ki so ves čas borbe proti fašizmu stali čvrsto ob strani zavezniškov. Od udarcev je mnogo tovarišev obležalo na tleh.

Ker je zavezniška vojaška policija ojačena z oddelki civilnih policistov vedno grše postopala proti ljudstvu, sta Okrajni NOO in SIAU morala končno izprazniti svoje pisarniške prostore in spraviti vse pohištvo na cesto. Slednjič so morali sneti narodne zastave in napisne deske, policisti pa so pričeli brisati napise in trgati vence s balkonov.

Ob tem prizoru se je ljudstvo hotelo ponovno pogrnati v bran, toda policija jih je zaustavila. Z oroselimi očmi ob spominu, da so v tej vojni žrtvovali za zmago zavezniškov in za svojo svobodo domove, imetje in sami sebe, so ostali ljudje brez besed. S solzami v očeh so se matere in mladina, ljudski razumniki, delavci in kmetje zaprsegli, da bodo napeli vse svoje sile za dokončno rešitev vprašanja pripadnosti tega ozemlja, da ne bodo niti za trenutek popustili v zahtevi po priključitvi k Titovi Jugoslaviji, k državi, kjer jim bodo zagotovljene vse pravice.

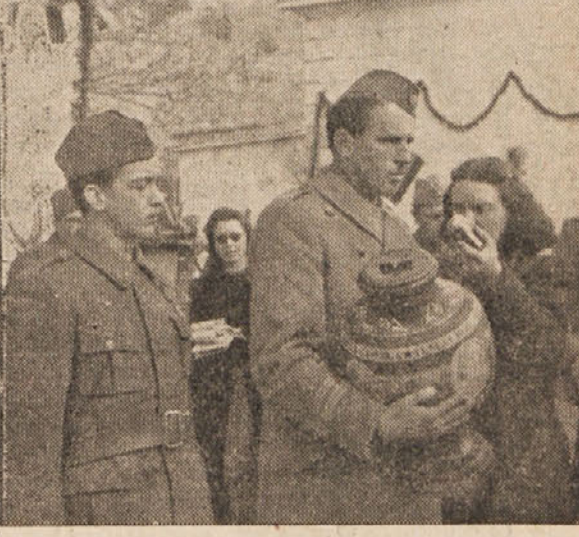
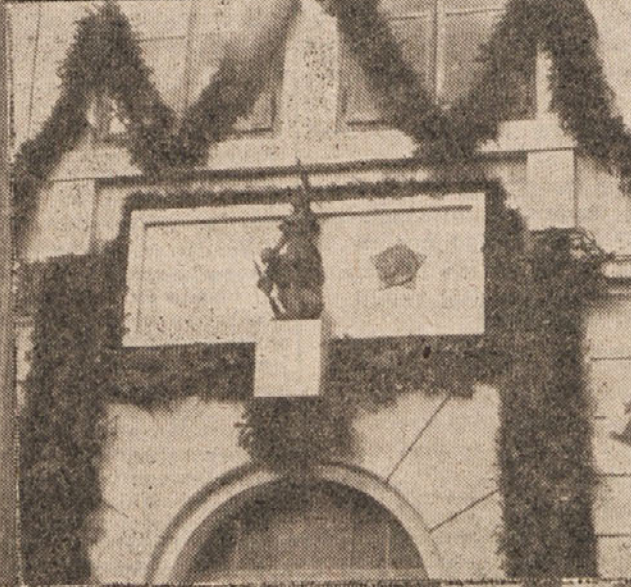
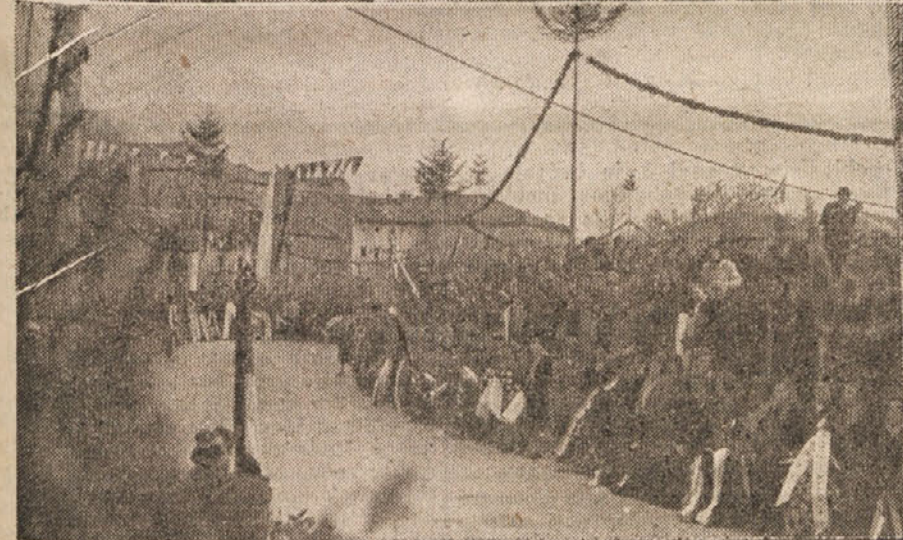
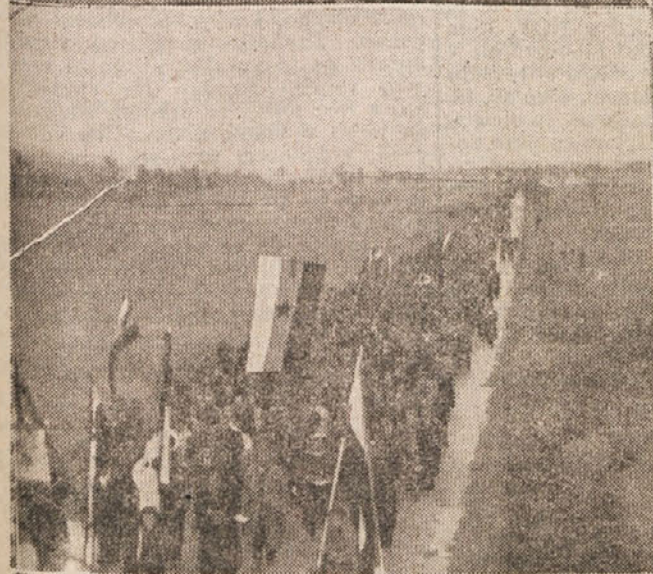
OPOZORILO

Vse foto reporterje, ki so v nedeljo, 24. II., slikali spominsko svečanje za narodnim herojem Jankom Premrlom-Vojkom, naprošamo, da pošljejo »Iniciativnemu odboru za Vojkov dom« vse negativne ali pa po tri izvode vseh posnetkov — seveda proti plačilu.

Iniciativni odbor za Vojkov dom v Ajdovščini.

Posnetki svečanosti

v Vipavski dolini ob priliki tretje obletnice smrti narodnega heroja Vojka, katerega je letos primorsko ljudstvo pokopalo v rojstni vasi in mu odkrilo spominsko ploščo.

Od leve na desno prva vrsta: Kajtimir govori na Vojkovem grobu. Laurenti govori pred novo odkrito ploščo nekaj desetisočglavi množici. Bevk o Vojku heroju. Regent govori. — Druga vrsta: Takih slavalokov so vse polno postavili Vipavčani vzdolž ceste Vipava-St. Vid. Katafalk s krsto na letališču pri Vipavi. Vojko na zadnji poti. — Tretja vrsta: Brezkončna povorka Primorcev je spremljala Vojkovo truplo v vas St. Vid. St. Vid je sprejel Vojka. Vojkovi materi so izročili Vojkovi soborci sinovo sliko. — Četrta vrsta: Na obeh straneh so držali v St. Vidu špalir tisoči najlepših vencev. Krsto spuščajo v grob. Branko, načelnik štaba VVP, govori. — Peta vrsta: Na razstavi v Ajdovščini je v sredini slik padlih borcev žrtev Vojkova slika. Polaganje vencev pred solo v St. Vidu. Spominska plošča v St. Vidu. Vojkov oče nosi na prsih najvišje odlikovanje svojega sina, red Narodnega heroja. — Šesta vrsta: Nepregledna kolona. Aljančič govori. Vedno več vencev pred ploščo. Delegacija sprejema žaro s primorsko prstjo, ki jo pošilja Primorska svojemu Titu.

Širom Primorske

Mi vstajamo in vas je strah

Od prvega početka, pred dvema mesecema, ko je bilo ustanovljeno naše prosvetno društvo »Stol«, se je moralo koj prvega dne boriti z različnimi ovirami in težkočami. Nismo imeli društvenega doma ne režiserja in ne pevovodje. Z dobro voljo kulturnega napredka smo tudi te težave prebrodili. Zaveden očanec nam je odstopil veliko kmečko izbo, ki nam služi za sedež društva in mladinski dom obenem. Večer za večerom smo se zbirali v tej izbi. Zlasti mladina se je pridno udeleževala pevskih in drugih vaj za svoj prvi nastop na ljudskem odru.

To kulturno življenje pa ni bilo po godu skupini domačih reakcionarjev, izdajalcev bivših domobrancev in kolaboracionistov okupatorja, ki so hoteli s terorističnimi napadi, poslužujoč se različnega orožja, to preprečiti. Ni se ustrašila naša mladina, tedaj ko je bil dne 27. p. m. z bombami napaden sedež društva, ni se ustrašila kasneje, ko so grozili, da bodo prihodnjič opreznosti in da bolj načrtno izvedejo atentat, da preprečijo kulturno udejstvovanje naše mladine.

Da je ta pokvarjena mladina taka, je vsaj indirektna zasluga našega župnika don Ožnaka Evgena. Saj je nam vsem dobro znano, kako je za časa okupacije prepričeval najšibkejši, naj zapustijo partizanske edinice in da naj se povrnejo na svoje domove ali v službo okupatorja. Celo spovednice se je posluževal v ta namen; sam se je izrazil, da jim je pokazal pot ideološko — namreč pot narodnega izdajstva. Tako kot je pridno organiziral otroške vrtnice za časa fašizma, da bi potujčeval naše najmlajše, tako je sedaj prvi v našem okraju uvedel enourni pouk v italijanščini v šoli. Otroci in starši so proti temu protestirali.

Ko smo ga zaprosili, na bi nam dovolil prireditve v šoli, se je izgovarjal, da ni polnomočen, da bi o tem odločal. Poslal nas je v Gorico na pristojno mesto pri ZVU, da nam izda dovoljenje. Ne v Gorici ne v Kobaridu nam niso hoteli izdati dovoljenja za nastop na ljudskem odru v šolskih prostorih. Stavili so namreč pogoje, ki so bili za nas nesprejemljivi, rekoč: dvorana bi ne smela biti okrašena z našimi zastavami in s sliko tov. Tita in da bi moral črtati iz programa našo himno »Hej Slovani...« in igrokaz »Zadnje srečanje«. Čudimo se, da drugod dovolijo kulturne prireditve v šolah, edino v Borjani delajo ovire pri tem.

Kljub vsem oviram in težkočam smo hoteli izvesti prireditve v duhu narodno osvobodilne borbe. Okoristili smo se tudi izkustev iz časa borb, ko so naši partizani skupno z domačo mladino prirejali na improviziranih odrih mitinge in kulturne prireditve. Ker za nas v šoli ni bilo prostora, smo v velikem praznem hlevu postavili zasilen oder, kamor smo napeljali razsvetljavo. Prostor smo v ta namen okrasili z zelenjem, z »našimi« zastavami in sliko tov. Tita.

Dne 16. t. m. na predvečer prireditve so nam zlikovci vlomili vrata, razbili oder, pobrali zavese in jih vrgli v stranišče. Kljub temu nekulturnemu dejanju s strani reakcionarjev naša mladina ni izgubila poguma, je očistila prostore, postavila nov oder, da je bil dostojen za kulturni nastop. V popoldanskih urah 17. t. m. so začele prihajati iz vseh okoliških vasi velike skupine ljudi. Prireditve se je udeležilo okrog 300 ljudi. Po prireditvi je društvo priredilo prsto zabavo in ples.

Medtem ko se je ljudstvo v pristrčni domačnosti zabavalo, so domači reakcionarji organizirali teroristični napad.

Razdelili so se v dve grupi, ena pod vodstvom bivših domobrancev Kramarja Albina in Cenčiča Maksa je šla v bližnjo vas Sedlo, kjer so kradli in izživali ljudi, po vasi streljali s pištolami, pobijali okna, tako da so drobci pobitih stekel ranili neko dekle. V vasi so hoteli razbiti s stene sedeža krajevnega NOO napisno ta-

blo, s sten so brisali napise, ki izražajo ljudsko željo za priključitev k Jugoslaviji. Naposled so na poti med Homcem in Borjano napadli s kamenjem, palicami in streli iz revolverja skupino ljudi, ki se je vračala s prireditve proti domu in jih zmerjali. Pretepli so nekaj tovarišic, Gasparut Marijo so nasilneži hoteli vreči pod most.

Druga skupina pod vodstvom izdajalca Uršiča Karla in njegovega brata Venceslava se je z noži in krepelci pripravljala za napad na prostor, kjer se je vršila prireditev. O bližajoči se nevarnosti je opozoril ljudstvo predsednik prosvetnega društva. Prvi je naskočil Uršič Venceslav, ki je s polenom udaril po glavi tov. Korena Adolfa, Franc Hrast pa je udaril Čeboklija Ivana, ki se je pred kratkim vrnil domov. Nanj je navalil tudi izdajalec partizanske bolnice Uršič Karel in mu z dolgim nožem zadal dve težki rani v trebuh. Teroristi so pretepli tudi Sterh Mi-

haela, Žebokli Libera, Žebokli Andreja, Hrast Rozi in druge.

Izdajalca in terorista Uršiča Karla je zavezniška policija aretirala in nudila prvo pomoč ranjencu, ki je bil nato odpeljan v bolnico v Videm. Ko je policija odšla z ranjencem z zagotovilom, da se bo vrnila, so bili nezadržani ljudje ponovno napadeni od terorističnih reakcionarjev, ki so ponovno napadli hiše zavednih vaščanov. Hrast Albin je po vasi kričal: »Jaz sem Hitler in se bom do zadnjega boril, dokler ne bodo pobiti in obešeni vsi oni, ki delajo za partizane.« Njegovi somišljeniki so mu pred gostilno pritrjevali rekoč, da je to komaj začetek.

Upravičeno in ogorčeno se napadeni vaščani in vse pošteno ljudstvo sprahujejo, čemu je nastanjeno toliko zavezniške policije v Kobaridu, če pa ni po naših vaseh zaščiten javni red in mir. Taki in podobni primeri se niso dogajali niti za časa nemške okupacije, še manj pa za časa, ko je zdrževala red in varnost naša narodna zaščita.

Da jih poneseš na talcev grobove

13. februarja je minilo leto, odkar je bilo ustreljenih pri mostu v Desklah 9 talcev domačinov kot represalija, ker sta prejšnji dan padla pod roko partizanske pravice v Anhovem dva domobranska oficirja-zločince.

Na kraju stoji danes spominska plošča z imeni padlih, ki so bili najboljši ljudje v okolici. Ljudstvo iz Deskel, Anhovega in bližnjih vasi se je letos 13. februarja spoštljivo poklonilo spominu ustreljenih talcev. Zjutraj je bila sv. maša zadušnica v Desklah, nakar je množica nesla na bližnje pokopališče vence s trakovi v narodnih barvah. Po vaseh so bile obešene žalne zastave. Popoldne iste dne se je na pobudo delavstva iz cementne tovarne ljudstvo zbralo na kraju, kjer se je izvršil zverinski zločin. Vse bližnje vasi so prinesli vence, tudi direkcija iz tovarne v Anhovem je poslala krasen venec. Pevski moški zbor iz Deskel je zapel žalostinko, na kar je v počastitev padlih spregovoril predsednik krajevnega NOO za Kanalsko.

Vsi bomo šli v Kobarid

Na 1. maj 1945, t. j. na praznik vsega delovnega ljudstva sveta, in na dan našega osvobojenja, je livško ljudstvo izobesilo na drog sredi vasi jugoslovansko zastavo. Zastava je že vsa obledela od vremenskih neprilic, toda še danes ponosno vihra na istem drogu iznad kmečkih domov. Ljudstvo pravi, da hoče biti na svoji zemlji sam gospodar, da hoče pripadati k svoji materi Jugoslaviji in zato bo zastava prav tako čakala prihoda medzavezniške komisije. Vsi so pripravljani za njen sprejem, od nedoraslih otrok do sivolasih starčkov in mamic. Vsi so pripravljani iti trumoma v Kobarid, ako bi slučajno radi prevelike oddaljenosti od Kobarida komisija ne mogla priti na Livek. Poleg številnih napisov, ki jih je ljudstvo napravilo na svoje hiše že pred leto dni, so zdaj novi lepši, med napisi je državni grb FLRJ. Na neki steni je med dyema snopoma klasja datum »29. november 1943«, ki spominja vaščane na dan drugega zasedanja AVNO-ja, ko je bilo sklenjeno, da se Primorska s slovensko Benečijo in Trstom priključi k materi Jugoslaviji.

★

Ljudstvo svoji vojski

Mladina iz Kal-Koritnice je na svojstven način praznovala partizanski teden. Pripravila je lepo zastavo in se z njo podala v Krn, kjer je posadka borcev JA. Hodile so ves dan, borci v Krnu so jih z veseljem sprejeli. Naslednjega dne so dekleta iz Kal-Koritnice na svečan način izročile zastavo vojski v znak hvaležnosti in ljubezni do borcev osvoboditeljev.

TEKMUJEMO

CASOPIS MORA SPREMLJATI NAŠEGA ČLOVEKA V NJEGOVI POŽRTVOVALNI BORBI IN NJEGOVEM DELU. OBVEŠČATI GA MORA O TEM, KAJ NJEGOV DELOVNI TOVARIŠ V DRUGEM OKRAJU DELA, KAKO SE TRUDI IN KAKŠNE USPEHE IMA, KAKO DELA LJUDSTVO V JUGOSLAVIJI IN KAKO SE MORA ŠE BORITI NASE LJUDSTVO V CONI A.

ZATO DANES »PRIMORSKA BORBA« POZIVA VSE MNOŽIČNE ORGANIZACIJE, PREDVSEM ZMJK IN AFŽ, DA ORGANIZIRAJO NAJSIRŠO KAMPANJO ZA DOPISNIŠTVO V NAŠE CASOPISJE IN ZA ORGANIZACIJO KOLPORTAŽNIH MREŽ PO NAŠIH VASEH. NAŠE MNOŽIČNE ORGANIZACIJE NAJ V SLEDNJI VASI, V VSAKEM PODJETJU IN V SLEDNJI ŠOLI OSNUJEJO DOPISNISKI ODBOR, KI BO POROČAL O VSEM ŽIVLJENJU V NJEGOVI OKOLICI. POSAMEZNE VASI IN USTANOVE NAJ MED SEBOJ TEKMUJEJO, KDO BO POSLAL VEČ DOPISOV, KDO BO POSLAL VEČ STVARNIH DOPISOV, POLNIH REZULTATOV, KDO BO DOPISE NAJHITREJE POSILJAL. POLEG TEGA NAJ SE V POSAMEZNIH VASEH OSNUJEJO KOLPORTAŽNI CENTRI, TAKO DA BODO NAŠE ŽENE IN MLADINA TEKMOVALI MED SEBOJ, KDO BO PRODAL VEČ CASOPISOV, KDO BO OSKRBEL S CASOPISOM NAŠO SLEDNJO HIŠO. SEVEDA NAJ PRI TEM SPET TEKMUJEJO VAS Z VASJO, USTANOVA Z USTANOVO, KDO BO V NAJKRAJSEM ČASU NAROČIL NAJVEČ CASOPISOV. TO TEKMOVANJE BO TRAJALO OD 1. MARCA DO 1. APRILA IN BOMO NAJBOLJŠEMU DOPISNIKU IZ VSAKEGA OKRAJA POSLJALI CELO LETO BREZPLAČNO »PRIMORSKO BORBO«, NAJBOLJŠEMU DOPISNIKU IZ CELEGA OKROŽJA PA BOMO POLEG TEGA KOT NAGRADO PODARILI ŠE KNJIGO: »KAKO SE JE KALILO JEKLO«. IMENA VSEH NAGRAJENCEV BOMO POTEM V NAŠEM CASOPISU OBJAVILI ISTO VELJA ZA TISTE, KI BODO NAJBOLJ RAZŠIRILI NAŠ CASOPIS.

NAJ NE BO NIKOGAR, KI NE BI V TEM TEKMOVANJU SODELOVAL, KI NE BI OMOGOČIL NAŠIM MNOŽICAM, DA PRIDEJO DO SVOJE NAPREDNE, TISKANE BESEDE. POSAMEZNE ORGANIZACIJE IN SKUPINE NAJ NAS SPROTI OBVEŠČAJO O USPEHIH TEKMOVANJA.

»PRIMORSKA BORBA«
UREDNIŠTVO IN UPRAVA.

Odgovor na klevete

V zvezi z različnimi govoricami, ki se širijo o zatiranju italijanskega šolstva v coni B, pošiljamo sledeče sporočilo, iz katerega je jasno razvidno, da vse te govorice so samo delo reakcije, ki skuša ustvariti med prebivalstvom cone A in ostalega sveta nerazpoloženje do naših oblasti.

V koprskem okraju poučuje 11 osnovnih šol s 125 oddelki. Na teh šolah je zaposlenih 120 učiteljev in so obiskovane od 2880 italijanskih otrok. Iz tega je razvidno, da pride na enega italijanskega učitelja 23 učencev. V tem okraju je odprtih tudi 7 raznih italijanskih srednjih šol z 32 oddelki in 57 profesorji italijanske narodnosti, dvema slovenske narodnosti. Te srednje šole poseča 658 dijakov in dijakinj. Na vsakega profesorja pride 11 učencev. Za pravilno poslovanje in urejanje vseh šolskih problemov obstoja v Kopru posebna italijanska šolska komisija oziroma prosvetna, ki uživa popolno avtonomijo, kajti ona predlaga namestitvev italijanskega učiteljstva, lahko učitelje in profesorje postavlja, jim deli

dopuste itd. Uživa torej popolno svobodo v šolskem oziru. Ona le predloži vse svoje ukrepe prosvetnemu odseku pri Poverjeništvu za Slovensko Primorje v odobritev. Iz vsega tega je razvidno, da je naša oblast polagala na italijanske manjšine v coni B posebno pažnjo, da je na vse načine skušala čimbolje rešiti razne probleme, da ne bi ostali italijanski kulturni delavci brez zaposlitve in da bi se ne zanemarjala ravno vzgoja otrok, ki je toliko trpela pod fašistično Italijo.

Brez skrbi lahko trdimo, da imajo Italijani v coni B, kar se tiče kulturnega življenja, večje ugodnosti kakor pa Slovenci, kajti vseh šoloobveznih otrok slovenske narodnosti v pasu B je po številu 19.887 z 358 učitelji, torej na vsakega učitelja pride po 56 otrok. Poleg tega je še mnogo slovenskih šol, ki sploh ne poslujejo zaradi pomanjkanja učiteljskega kadra kakor tudi tehničnih priprav, ki so bile v teku borbe uničene od strani okupatorja.

Nočemo nikogar, ki bi razdiral enotnost primorskega ljudstva

Delavstvo cementne tovarne v Anhovem, ki je bilo pod fašistično Italijo močno zatirano in razdvojeno v medsebojnem sovraštvu, se je danes streznilo in postalo politično zavezno, enotno v SIAU in v Enotnih sindikatih so včlanjeni vsi Slovenci in Italijani, z izjemo par zagriženih protiljudskih elementov, katere je te dni delavstvo razkrinkalo. Delavstvo je namreč že delj časa zasledovalo v svoji sredi par reakcionarjev, ki so na vse načine skušali razbijati enotnost delavstva v tovarni. Drznili so se celo blatiti ljudsko oblast, novo jugoslovansko zastavo in voditelja jugoslovanskih narodov. Skupinica, ki ji načeluje skladiščnik Kos Franc iz Ročinja, je pogosto in skrivaj zahajala v temna zakotja tovarne in tako zanemarjala delo. Kos Franc se je javno izjavil, da je jugoslovanska za-

stava umazana z rdečo zvezdo, gral je zadnjo delavsko stavko radi ukinitve »Primorskega dnevnika«. Ko je uvidel, da njegova propaganda za Peterkovo Jugoslavijo nima uspeha, je začel celo propagirati za staro Avstrijo. Končno je hotelo delavstvo napraviti temu umazanemu rovarenju konec. Dne 16. t. m. se je zbralo v tovarniški menzi ter dokončno razkrinkalo škodljivce in sovražnike delavcev in njihovih interesov. Kos Franc so dokončno odstranili iz tovarne, ostalim pa so dali oster opomin.

S tem ukrepom je delavstvo ponovno pokazalo, da ne bo dopustilo pod nobenim pogojem, da bi protiljudski elementi blatili in skrunili to, kar je delavstvu sveto, kar si je s težkimi žrtvami priborilo.

Čezsoča v pričakovanju mednarodne komisije

V partizanskem tednu je prosvetno društvo »Peter Skalar« priredilo igro »Padli za domovino«. Na sporedu je bila recitacija »V boj« in pevске točke.

Tudi dela na vasi mladina ne zanemara. 40 mladincev je v udarniškem delu očistilo snega ves prostor pred sedežem krajevnega NOO. Po-

novno so okrasili slavalok za sprejem mednarodne komisije. Mladinke si pripravljajo za sprejem mednarodne komisije narodne noše. Vaščani jo bodo sprejeli na slovanski način z nageljni, kruhom in soljo. Pokazali ji bodo porušene hiše in ji bodo povedali, koliko so žrtvovali za svobodno življenje v domovini Jugoslaviji.

Tega ljudstva ne bodo preslepili

V požganem in razdejanem Komnu niso imeli prebivalci nikakega prostora, kjer bi se lahko sestajali, saj sami stanujejo po takih luknjah in hlevih, da skoro ne morejo gibati. Vendar so začeli z delom za postavitev Ljudskega domu prej, kot za svoje lastne domove. Ničesar niso imeli, pa niso klonili pred novo nalogo.

Vsi od najmlajšega do najstarejšega so poprijeli. Eden je poskrbel za trame in deske, drugi pesek in ostali material. Tako imajo v Komnu danes Ljudski dom, kjer bodo imeli kulturne prireditve, zborovanja, kjer

bodo imeli prostor tudi za razvedrila.

Po tolikih žrtvah, ki jih je komensko ljudstvo dalo v tej vojni za svoje osvobodjenje, si danes samo, čeprav revno in ubogo, postavlja kulturne domove, postavlja novo žarišče kulture in napredka našega naroda. Po vseh vaseh, kjer še nimajo kulturnih domov in kjer se pritožujejo, da nimajo sredstev, naj se obrnejo v razdejani Komen in Rihenberg, pa jim bodo povedali, da so pridne roke in močna zavest tista, ki ustvarjata napredek in tudi novo kulturno žarišče.

Slovenski narod tu živi, tu je on prelival svojo kri

Kot po vsem okraju tako se tudi v Trenti ljudstvo pripravlja za sprejem mednarodne komisije, njej v čast so postavili slavalok, ki nosi napis »Borili smo se za Jugoslavijo«.

Na zidovih čitamo napise, kot n. pr.: »Slovenski narod tu živi, tu je on prelival svojo kri«, in »Tito je naš

vodnik, izdajalcem narod sam sodnik«. Tudi vas Trenta bo dopovedala po medzavezniški komisiji vsemu svetu, koliko je žrtvovala za osvoboditev Primorske in Trsta, dopovedala bo, da se 15 borcev za svobodo ni vrnilo na svoje domove.

V Ladrh živimo in delamo za Titovo Jugoslavijo

V noči 10. februarja so belogardištni zlikovci, ki zahajajo na predavanja belogardista Franca Kranjca, ki je bil že dvakrat v norišnici, prilepili na vaški stenčias dve belogardištni zastavi, ki jih je mladina naslednje jutro strgala in poteptala.

V teh dneh je ves zavedni del vasi na delu, da kar najlepše okraši vas za svečan sprejem mednarodne komisije. Samo za pletenje vencev je

mladina iz Ladrj napravila 70 delovnih ur. Dvema potrebnima družinama je mladina dva dni ličkala koruzo in fižol. Mladinci se z veseljem pripravljajo na kulturne prireditve; po lepo uspeji Prešernovi proslavi nas bodo za pust iznenadili z novo igrico. Tudi naši najmlajši — pionirji — se pripravljajo za nastop na ljudskem odru.